

וַיִּשְׂרָאֵל שְׂרָוִיין בַּצֶּעַר, אִם אֵי אֵהִי עִמָּהּ בַּצֶּעַר. וְכָל הַמַּצְעֵר עֲצָמוֹ
 עִם הַצְבּוֹר וּזְכָה וְרוּחָה בְּנִחְמָת צָבוֹר.
 וְשָׂמַר יֵאמֹר אֲדָם, מִי מַעֲד בִּי אִם אֵינִי מִשְׁתַּתֵּן בַּצֶּעַר הַצִּיבוֹר. אֲכַנִּי
 בֵּיתוֹ שֶׁל אֲדָם וְקִזְוֹת בֵּיתוֹ שֶׁל אֲדָם מַעֲדִים בּוֹ, שְׁנֵאֲמַר (חֲבֻקָּק בֵּיא)
 'כִּי אֲנִי מְקִיר תִּזְעַק וְכַפִּים מַעֲזִין יַעֲנֶנּוּ, כְּלוֹמַר הֵאָבֵן תִּזְעַק מִן הַקִּיר
 וְתַעֲדֵד עַל מַעֲשֵׂיו הָרָעִים שֶׁל בַּעַל הַבֵּית וְהַכְּפִיס יַעֲנֶה לֹה שֶׁאֵף
 הוּא מַעֲדֵד כֵּן. דְּכִי רַבִּי שִׁילָא אָמַר – בֵּית מִדְּרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁילָא
 אֲמַר, כִּי שְׁנֵי מַלְאָכֵי הַשְּׁרֵת הִמְלִיזוּ לוֹ לְאָדָם, הֵן מַעֲדִין עָלָיו,
 שְׁנֵאֲמַר (תְּהִלִּים צא יא) 'כִּי מַלְאָכָיו יַעֲזוּהוּ לִדְ שֶׁמֶרֶךְ בְּכָל דְּרָכָיו'. רַבִּי
 חִידְקָא אָמַר, נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם הִיא מַעֲדָה עָלָיו, שְׁנֵאֲמַר (מִיכָה ז ה)
 'מִשׁוֹכֶכֶת חִידָק שְׁמֹר פִּתְחֵי פִּיךָ, כְּלוֹמַר, שְׁמֹר פִּיךָ וְגוֹפֶר
 מִעֲבִירוֹת שֶׁלָּא תַעֲדֵד עַל כֵּךְ נִשְׁמָתְךָ הַשּׁוֹכֶכֶת בַּחֲקִיךָ. וְיֵשׁ אֲמָרִים,
 אֲכַרְיוֹ שֶׁל אֲדָם מַעֲדִים בּוֹ, שְׁנֵאֲמַר (יִשְׁעִיָּה מֵג י) 'אַתֶּם עֲדִי נָא, ה'
 בִּלְשׁוֹן רַבִּים, כִּנְגַד אֲבֵרֵיו שֶׁל אָדָם.
 הַבְּרִייתָא מְבִיאָה דְרָשָׁה נֹסֶפֶת בַּעֲנִין עֲדוּת עַל מַעֲשֵׂי הָאָדָם:
 בְּשִׁירַת הָאֲזִינוּ נֶאֱמַר (דְּבָרִים לז ד) 'אֵל אֱמוּנָה וְאִין עוֹל צִדִּיק וְיִשָּׁר
 הוּא'. וּמִבֵּאֵרַת הַבְּרִייתָא כִּנְגַד מַה נֶּאֱמַר וְתֹארִים אֵלּוּ, מַה שֶּׁנִּקְרָא
 'אֵל אֱמוּנָה' הוּא מִשּׁוֹם שֶׁהִנְחֵת הַבְּרִייתָא הִיא שֶׁבִּשְׁשׁ שְׁנִפְרָעִין מִן
 הַצִּדִּיקִים לְעוֹלָם הֵבִיא, אִפְּלוֹ עַל עֲבִירָה קִלְחָ שְׁעוֹשִׂין, כִּד נִפְרָעִין מִן
 הַצִּדִּיקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה אֵף עַל עֲבִירָה קִלְחָ שְׁעוֹשִׂין, וּבִבְרַת
 נֶאֱמַנּוּתוֹ שֶׁל הַבּוֹרָא לְהַעֲנִישׁ כּוֹלָם בְּשׁוּה. וְמַה שֶּׁנֶּאֱמַר 'וְאִין עוֹל'
 כִּנְגַד הַשֹּׁכֵר הוּא, שֶׁבִּשְׁשׁ שְׁמִשְׁלִמִין שְׂכָר לַצִּדִּיקִים לְעוֹלָם הֵבִיא,
 אִפְּלוֹ עַל מַצּוֹה קִלְחָ שְׁעוֹשִׂין, כִּד מְשַׁלְמִין שְׂכָר לְרִשְׁעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה
 אִפְּלוֹ עַל מַצּוֹה קִלְחָ שְׁעוֹשִׂין וְאִין עוֹל בְּדִין שֶׁלָּא לְשֹׁלֵם לְרִשְׁעִים
 זִכְוִיתוֹ, אֲלָא מְשֹׁלֵם לְכוֹלָם בִּאֲמַת וְצִדִּיק. וְחַדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסִיּוֹם
 הַפִּסּוֹק 'צִדִּיק וְיִשָּׁר הוּא', שֶׁמַּצִּדִּיק אֵת הַדִּין עַל הַצִּדִּיקִים לְפָרוֹעַ
 מַהֵם עוֹנוֹתֵיהֶם, וְיִשָּׁר שֶׁמְשַׁלֵּם לְרִשְׁעִים עַל כֵּל מַעֲשֵׂיו הַטּוֹבִים.
 (אֲמַר חֲכָמִים, בְּשִׁעָת) שְׁמִירָתוֹ שֶׁל אֲדָם לְבִית עוֹלָמוֹ, כֵּל מַעֲשֵׂיו
 (נִפְטָרִין) [נִפְטָרִין] לְפָנָיו, וְאֲמָרִים לוֹ כִּד וְכִד עֲשִׂית בְּמִקְוֵי פְלוֹנִי
 בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וְהוּא אָמַר (הֵין) [הֵין], וְאֲמָרִים לוֹ חֲתוּם, וְחֲתוּם,
 שְׁנֵאֲמַר (אֵיבֵד לו ז) 'כִּד כָּל אֲדָם יִתְחַתֵּם'. וְלֹא עוֹד, אֲלָא שְׁכֵאֲשֶׁר נִגְזַר
 עָלָיו גִּזְרֵי הַדִּין הוּא מַצִּדִּיק עָלָיו אֵת הַדִּין וְאֲמָר לָהֶם – לְבִית דִּין
 שֶׁל מַעֲלָה, יִפָּה דְּנִיתוֹ. לְקִיָּם מַה שְׁנֵאֲמַר (תְּהִלִּים נא י) 'לְמַעַן תִּצְדַּק
 בְּדָרְכְךָ', וְהֵינּוּ שֶׁהָאָדָם מַצִּדִּיק בְּדִינוֹ אֵת דְּבָרֵי ה'.

הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת לַעֲסוֹק בַּעֲנִין תַּעֲנִית: אָמַר שְׁמוּאֵל, כֵּל הַיּוֹשֵׁב
 בְּתַעֲנִית שֶׁאֵינָה חוֹבֵה נִקְרָא חוּטָא. וְטַעְמוֹ מִשּׁוֹם שֶׁשְׂכָר בִּי הָאִי תֵּנָא
 – כְּתָנָא זֶה, דְּתֵנָא, רַבִּי אֲלֵעָזָר הַקַּפֵּר בְּרַבִּי (וְהַגְדוֹל) אָמַר, מַה
 תִּלְמִיד לֹאִמֵּר בְּקִרְבָּנוֹת נֹזֵר טַמָּא (בַּמְדַּבֵּר יא) 'וְכִפֵּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר הָטָא
 עַל הַנֶּפֶשׁ', וְכִי בִּאֵיהִי נֶפֶשׁ הָטָא זֶה – אֵת מִי הֵרַג שֶׁנִּקְרָא 'חוּטָא
 בְּנֶפֶשׁ', אֲלָא בֵּא פִּסּוֹק זֶה לְלַמְדֵּנוּ שֶׁאֵף נֹזֵר טָהוֹר לִפִּי שְׁצִיעֵר אֵת
 עֲצָמוֹ בְּכֵךְ שֶׁהִתְנַזֵּר מִן הֵינּוּ, נִחְשָׁב כְּחוּטָא בְּנֶפֶשׁוֹ. מִסִּימָת הַגְּמָרָא:
 וְלֹא דְּבָרִים קָל וְחֹמֶר, וְמַה נֹּזֵר זֶה שֶׁלָּא צִיעֵר עֲצָמוֹ אֲלָא מִן הֵינּוּ
 נִקְרָא חוּטָא, הַמִּתְעַנֶּה שֶׁמַּצְעֵר אֵת עֲצָמוֹ מִכָּל דְּכָר וְדְכָר, עַל אַחַת
 בְּמָה וְכָמָה, וְלִכְךָ אָמַר שְׁמוּאֵל שֶׁהִתְעַנֶּה נִקְרָא חוּטָא.
 רַבִּי אֲלֵעָזָר אָמַר, הַיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית נִקְרָא קְדוֹשׁ, שֶׁמִּתּוֹךְ צֶעַר תַּעֲנִיתוֹ
 עוֹנוּתוֹ מִתְמַרְקֵם. שְׁנֵאֲמַר בְּדִין נֹזֵר (שֵׁם י ה) 'קְדוֹשׁ וְהִיה גִּדֵּל פָּרַע
 שְׂעֵר רֹאשׁ', וְמַה נֹּזֵר זֶה שֶׁלָּא צִיעֵר עֲצָמוֹ אֲלָא מִדְּכָר אֶחָד –
 מִשְׁתִּית יֵין, נִקְרָא קְדוֹשׁ, הַמַּצְעֵר עֲצָמוֹ בְּתַעֲנִיתוֹ מִכָּל דְּכָר עַל אַחַת
 בְּמָה וְכָמָה שֶׁנִּקְרָא קְדוֹשׁ.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְלִשְׁמוּאֵל, הָא אִיקְרִי – הִרִי נִקְרָא נֹזֵר 'קְדוֹשׁ', וְכַמוֹ
 שֶׁמַּצְאָנוּ בַּפִּסּוֹק שֶׁהִבִּיא רַבִּי אֲלֵעָזָר, וְכִיצַד לְמוֹד מִנִּזִּיר שֶׁנִּקְרָא
 הַמִּתְעַנֶּה חוּטָא. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: הָהוּא אֲגִידוֹל פָּרַע קָא – לְדַעֲתוֹ
 'קְדוֹשׁ' הֵאֱמַר בַּפִּסּוֹק זֶה אֵינוֹ עוֹלָה אֲלָא עַל שֶׁר רֹאשׁוֹ שֶׁאֲסוֹר
 בְּהִנָּה.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְלִרְבִּי אֲלֵעָזָר, הָא נִקְרָא חוּטָא כְּמִבּוּאָר בְּדִרְשַׁת רַבִּי
 אֲלֵעָזָר הַקַּפֵּר, וְכִיצַד אָמַר שֶׁנִּקְרָא קְדוֹשׁ. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: הָהוּא
 דְּסָבִיא נֶפֶשׁ – פִּסּוֹק זֶה עוֹסֵק בְּנִזִּיר טַמָּא, שֶׁמְבִיא כְּפָרָה עַל
 שְׁחָטָא וְנִטְמָא בְּנֶפֶשׁ הַמֵּת.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְמִי אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר הֵכִי – הָאֵם כֵּךְ אָמַר רַבִּי
 אֲלֵעָזָר, שֶׁהִתְעַנֶּה נִקְרָא קְדוֹשׁ, וְהָאֵמַר (וְהִרִי אֲמַר) רַבִּי אֲלֵעָזָר,
 לְעוֹלָם מִזִּדּוּ (וְיַחֲשִׁיב) אֲדָם אֵת עֲצָמוֹ

דִּיתִיב בְּאֲרָבָא – כְּשִׁיּוּשׁ נֹסֶע בִּסְפִינָה, שִׁלְדַּעַת בְּנִי מַעֲרַב אֵף
 בִּאּוּפֵן זֶה יֵשׁ לַחֲשׁוֹשׁ שִׁיחֹסֵר לוֹ מִזּוֹן. אֵךְ לְדַעַת בְּנִי בָּבֶל שְׁטַעַם
 הָאִיסוֹר הוּא מִשּׁוֹם שִׁיתְקַלְקְלוּ מַעֲזֵי בִטּוּרָה הַחֲלִיכָה, כְּשִׁיּוּשׁ
 בִּסְפִינָה אֵין לַחֲשׁוֹשׁ לִכְךָ וְיִכּוֹל לֵאכּוֹל בְּרִצּוֹנוֹ. חִילּוֹק נֹסֶע: אִי נָמוּ,
 דְּקִאִיל מֵאִיוּנָא לְאִיוּנָא – כְּשֶׁהוֹלֵךְ מִפּוֹנֵדֵק לְפּוֹנֵדֵק, וְיִכּוֹל לְמַלְאוֹת
 שֶׁם כְּלִיו וְלַהֲטִייד בְּמִזְנוֹת נֹסֶפִים, וְאֵין לַחֲשׁוֹשׁ לִכְךָ שִׁיחֹסֵר לוֹ
 מִזּוֹן, וְרַק לְדַעַת בְּנִי בָּבֶל שֶׁהַחֲשֵׁשׁ הוּא שְׁמָא יִתְקַלְקְלוּ מַעֲזֵי מַחֲמַת
 הַחֲלִיכָה, אֵף בִּאּוּפֵן זֶה קִיָּם הַחֲשֵׁשׁ, וְאֵין לוֹ לֵאכּוֹל יוֹתֵר מִשְׁנֵי
 רַעֲבוֹן.
 מִסְפֵּרַת הַגְּמָרָא: רַב פֶּשָׁא הִיה נֹהֵג שֶׁאַחֵר כָּל פֶּרְסָה וְפֶרְסָה שֶׁהִיה
 מִהֵלֶךְ, אֲכִיל תְּרָא רִיפָתָא – הִיה אוֹכֵל כְּכֹר לַחַם אֶחָד, וְזֹאת מִשּׁוֹם
 שֶׁקֶסֶר שְׁטַעַם הָאִיסוֹר לֵאכּוֹל הֶרְבֵּה בִּזְמַן הַלִּיכָה הוּא מִשּׁוֹם
 מַעֲזִינָא, וְלִפִּי שֶׁהִיה בַּעַל בֶּשֶׂר וְכִרְסוֹ רַחֲבָה, לֹא חֲשָׁה שֶׁהַחֲלִיכָה
 תִּשְׁפִּיעַ לְרַעָה עַל בְּנֵי מַעֲזֵי.
 אָמַר רַב הִיחָדָא אָמַר רַב, כָּל הַפְּרָעִים עֲצָמוֹ בְּשָׁנִי רַעֲבוֹן, וְאֵף שִׁישׁ
 בְּרִשּׁוֹתוֹ מִזּוֹן, מִשְׁתַּתֵּן בַּצֶּעַר הַצִּיבוֹר וְאֵינוֹ אוֹכֵל דִּין, נִצָּל מִמִּיתָה
 בְּשָׁנִי, וְיִזְכֶּה לְמוֹת בְּבוֹא עֵתוֹ עַל מַטְוֵה כְּדָרֶךְ כָּל אָדָם. שְׁנֵאֲמַר
 בְּבוֹת הַמִּקְבֵּל יִסּוּרִים (אֵיבֵד ה ב) שֶׁמַּצִּילוֹ ה' מִשִּׁשׁ צוּרוֹת, וְאֲחֵר
 מֵהֶם 'פֶּרְעָב פֶּדָה מִמָּוֶת', וְיֵשׁ לְדִיִּק בִּלְשׁוֹן הַכְּתוּב, שֶׁאֵם כּוֹנוֹתוֹ
 לְהַשְׁמִיעַ רַק אֵת הַהֲחַלָּה מִהֶרַעַב בַּעֲתוֹ, 'פֶּדָה מִפֶּרְעָב' מִיִּצְעֵי לִי –
 הִיה לוֹ לְכַתּוּב, וּמִדּוֹעַ הַזִּכִּיר רַק אֵת הַפְּרִידָה מִהֶמוֹת הַנֶּגֶס
 מִהֶרַעַב. אֲלָא וְדִיא הֵכִי קָאֲמַר, 'בְּרַעַב' – בְּשִׁכָּר שֶׁמֶרְעִים עֲצָמוֹ בְּשָׁנִי
 רַעֲבוֹן, 'פֶּדָה מִמָּוֶת' – נִצָּל מִמִּיתָה בְּשָׁנִי.
 אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, אֲסוֹר לְאָדָם לְשִׁמֵּשׁ מִטָּה בְּשָׁנִי רַעֲבוֹן, מִשּׁוֹם
 שֶׁצִּירִךְ לְנַהֵג אִזְ צֶעַר בַּעֲצָמוֹ. שְׁנֵאֲמַר (בְּרַשִׁית מא ז) 'לִיּוֹסֶף לֵד שְׁנֵי
 בָּנִים בְּמִתָּם תְּבוֹא שְׁנֵי הָרַעֲב', וּמִשְׁמַע שֶׁאֵילוֹ הִיתָה בִּאָה שֶׁנֵּת
 הָרַעַב טֶרֶם נוֹלֵד, לֹא הִיוּ נוֹלָדִים. תֵּנָא, חֲסִיכִי וְחֲסִרִי בָּנִים, שֶׁאֵין
 לָהֶם בֵּן וּבֵת וְלֹא קִיָּמוֹ עֲדִין פְּרִיָּה וְרִבִּיה, מְשַׁמְשִׁין מִטּוֹתֵיהֶן אֵף
 בְּשָׁנִי רַעֲבוֹן.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִיתָא כְּחוֹבַת הַהִשְׁתַּתְּפוּת בַּצֶּעַר הַצִּיבוֹר: תְּנוּ
 רַבָּנִי, בְּזִמַּן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׂרָוִיין בַּצֶּעַר וְפִירֵשׁ אֶחָד מֵהֶן וְהִלֵּךְ לְמַקּוֹם
 אַחֵר, כִּיִּין שְׁנֵי מַלְאָכֵי הַשְּׁרֵת שְׁמִלּוּן לוֹ לְאָדָם, וּמִנִּיחִין לוֹ אֵת דִּיתָן
 עַל רֹאשׁוֹ, וְאֲמָרִים פְּלוֹנִי זֶה שְׁפִירֵשׁ מִן הַצְּבּוֹר אֵל דִּיתָה בְּנִחְמָת
 צָבוֹר.
 בְּרִיתָא נֹסֶפֶת בִּאּוּתוֹ עֲנִין: תֵּנָא אִידָךְ, בְּזִמַּן שֶׁהַצְּבּוֹר שְׂרָוִי בַּצֶּעַר,
 אֵל יֵאמֹר לְעַצְמוֹ אֲדָם שֶׁאֵילוֹ לֹא בִּאָה הַצֶּרֶה, לֹא אִשְׁתַּתֵּן עִמָּם
 בְּתַפִּילוֹת וּבְתַעֲנִית, אֲלָא אֲלֶךְ לְבִיתִי וְאֲכִיל וְאַשְׁתָּה, וְשִׁלּוֹם עָלֶיךָ
 נֶפֶשׁ. וְאֵם עוֹשָׂה כֵן, עָלָיו הַכְּתוּב אָמַר בִּישְׁעִידוֹ הַנְּבִיא (כב יג),
 לֵאחֹר שֶׁשִּׁלְחוּ הַקְּבִיָּה לְהוֹדִיר אֵת הָעַם לְהַצְטַעַר וּלְחַזּוֹר
 מִמַּעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים טֶרֶם תְּבוֹא אֵלֵיהֶם הָרַעָה, וְאֵלָה שְׁעִדִּין לֹא
 הִגִּיעָה אֵלֵיהֶם הָרַעָה, בְּמַקּוֹם שֶׁצִּיעֲטֵרוּ וְיַחֲזִירוּ בְּתִשּׁוּבָה מַעֲד
 הַכְּתוּב 'וְהִנֵּה שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה הָרוּג כִּכָּר וְשָׁחוּט צֶאֱן אֲכִיל בְּשָׂר וְשִׁתּוֹת
 יֵין, אֲכִיל וְשָׁתוּ כִּי מִחֵר נָמוֹת' – אָמַר אַחֵר לְרַעָהוֹ נִאֲכֵל וְנִשְׁתֵּה
 טֶרֶם תְּבוֹא אֵלֵינוּ הָרַעָה, הִרִי שֶׁלָּא אֲחֲזֵרוּ בְּצֶרֶת אֲזִיחֵם, וְמַה
 כְּתִיב בְּתִרְיָה – בַּפִּסּוֹק שֶׁלֹּאֲחֲרָיו הָעוֹסֵק בְּעוֹנוֹשׁ (שֵׁם פִּסּוֹק יד), 'וְנִגְלָה
 בְּאֵזְרֵי ה' צְבָאוֹת, אֵם יְכֹפֵר הָעוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תָּמוּתוֹן' – לֹא יִכּוֹפֵר
 עוֹנוֹכֶם עַד אֲשֶׁר תָּמוּתוֹן. עַד כֵּאֵן נִתְפַּרְשָׁה מִדֵּת בִּינּוּנִים הִירָאִים
 מִהִמִּיתָה, וְחוֹשְׁבִים לְשׁוּב כֵּאֲשֶׁר יִפְשׁוּ בְרַעָה, וְלִכְךָ מִתְכַּפֵּר עוֹנוֹם
 בְּמִיתָה. אֲכִיל בְּמִתָּה חֲטָאֵם שֶׁל רִשְׁעִים מַה כְּתִיב, שְׁאֻמְרִים הֵם
 לְרַעִיָּהִם (יִשְׁעִיָּה נז יב) 'אֲתִיו אֶקְחָה יֵין וְנִסְכָּאָה שְׂכָר, וְהִנֵּה כֹה יוֹם
 מִחֵר' – בִּאוֹ עֲמִי וְאִקַּח יֵין וְנִשְׁתַּכְר, וְהֵאֵף מַחֵר נַעֲשֶׂה כֵן, שֶׁאֵינִם
 חוֹשְׁשִׁים מִן הַפּוֹרְעָנוֹת כָּלָל, וְאֵף הַצִּעֲנוֹת אֵלֵיהֶם הַצֶּרֶה אֵינֵם
 חוֹזְרִים בְּתִשּׁוּבָה. מַה כְּתִיב בְּתִרְיָה (שֵׁם נא א) 'הַצִּדִּיק אֶכֶר וְאֵין אִישׁ
 שֶׁם עַל לֵב וְגו' בִּי מִפְּנֵי הָרַעָה נֶאֱסָף הַצִּדִּיק' – בְּגִין מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים
 שֶׁל הַרְשָׁעִים, כְּדִי שֶׁלֹּא יִבְקֹשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים.
 מִמִּשְׁכִּיכָה הַבְּרִיתָא: אֲלָא יַצְעֵר אֲדָם עֲצָמוֹ עִם הַצְּבּוֹר אֵף אִם אֵינוֹ
 סוֹבֵל מַצְעָרָם, שְׁכֵן מַצִּינוֹ בְּמִשָּׁה רִבִּינוֹ שְׁצִיעֵר עֲצָמוֹ עִם הַצְּבּוֹר,
 שְׁנֵאֲמַר בְּמַלְחָמָה עֲמִלֵּק כִּשְׁפָרֵשׁ מִשָּׁה יִדְּיו לְמָרוֹם בְּתַפִּילָה (שְׁמוֹת
 יז י) 'וַיְדִי מִשָּׁה בְּבָרִים וַיִּקְחוּ אֹתוֹ וַיִּשְׁמְּוּ תַחְתָּיו וַיִּשֶׁב עָלָיו, וְקִשָּׁה
 וְכִי לֹא הָיָה לוֹ לְמִשָּׁה בְּרַ אַחַת אוֹ בְּסָת אַחַת לִישֵׁב עָלָיָה, וּמִדּוֹעַ
 הִיה לוֹ לְהַצְטַעַר בִּישְׁבִּיהָ עַל אֲבָן. אֲלָא כִּד אָמַר מִשָּׁה, הוּאִיל

תענית דף יא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קכז

1 כְּאִילוּ קְדוּשׁ שְׁרִי בְּתוֹךְ מַעֲוֵי – כְּאִילוּ מַעֲוֵי קְדוּשִׁים, וְאִסּוּר לִ
2 לְהִתְעַנּוֹת וּלְהַכְחִישׁם, שְׁנֵי אֲמָר (דְּרִישׁ יא ט) 'בְּקֶרֶבְךָ קְדוּשׁ וְלֹא אֲבֹא
3 בְּעִיר, וְדוֹרָשִׁים 'בְּקֶרֶב' מִלְשׁוֹן קְרִיבִים, לְלַמֵּד שְׁקִרְבִי אָדָם
4 קְדוּשִׁים. הֲרִי שְׁלֹדַעְתּוֹ אֵין לְאָדָם לְהִתְעַנּוֹת. מִשִּׁיבָה הִגְמָרָא: לֹא
5 קִשְׁיָא, הָא דְּמַצִּי לְצַעֲוִיר נִפְשִׁיהּ – מַה שֶּׁאָמַר שֶׁמִּתְעַנֶּה נִקְרָא
6 קְדוּשׁ הוּא בְּאוֹפֵן שְׁגוּפּוֹ חֹזֵק וְיֻכַּל לְסַבּוֹל צַעַר הִתְעַנִּית, וְהָא דְּלֹא
7 מַצִּי לְצַעֲוִיר נִפְשִׁיהּ – מַה שֶּׁאָסַר לְהִתְעַנּוֹת הוּא בְּאָדָם חֹלֵשׁ שְׁאִינוֹ
8 יֻכַּל לְעַמּוּד בְּכָךְ.
9 רִישׁ לְקִישׁ אֲמַר, אָדָם הַיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית נִקְרָא חֲסִיד, שְׁנֵי אֲמָר (מִשְׁלִי יא
10 יז) 'זֹמַל נִפְשִׁי אִישׁ (חֲסִיד) [חֲסִיד] עֹנִיבֵר שְׁאִירֵי וְגו' אֲבָרִי –
11 הַמִּפְרִישׁ עַצְמוֹ מִמֵּאֲכָל וּמִשְׁתֵּה נִקְרָא חֲסִיד, אֲךָ אִם אִינוֹ יֻכַּל
12 לְעַמּוּד בְּתַעֲנִית וּמִכְחִישׁ עַל יְדֵה אֶת בִּשְׂרוֹ נִקְרָא אֲבָר.
13 אֲמַר רַב שְׁשֵׁת, הָאִי בִּר בִּי רַב דְּתִיבִי בְּתַעֲנִיתָא – אוֹתוֹ בֵּן יִשִּׁיבָה
14 הַלּוּמֵד תּוֹרָה וּמִתְעַנֶּה, לְיֻכַּל בְּלָבָא לְשִׁירוּתִיהּ – יֵאָכֵל כֹּלֵב אֶת
15 סְעוּדָתוֹ. כְּלוּמַר, אֵין תַּעֲנִיתוֹ מוֹעִילָה, וְכֵאִילוּ לֹא הִתְעַנֶּה אֲלֹא
16 מִפְּנֵי שֶׁאֵכֵל כֹּלֵב סְעוּדָתוֹ וְלֹא הִיָּה לוֹ מַה לְאִכּוֹל.
17 אֲמַר רַבִּי יִרְמְיָה בֶּר אֲבָא, אֵין חוֹמְרוֹת תַּעֲנִית צָבּוֹר נוֹהֲגוֹת בְּבָבֶל
18 אֱלָא בְּתַשְׁעָה פָּאָב בְּבָבֶל, לְפִי שֶׁמִּשְׁוֹפְעַת בְּמִיָּם, וְאֵין מִתְעַנִּים בָּהּ
19 עַל גִּשְׁמִיָּם.
20 [ו]אֲמַר רַבִּי יִרְמְיָה בֶּר אֲבָא אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ, אֵין תַּלְמִיד חֲכָם רְשָׁאִי
21 לְיֻשֵׁב בְּתַעֲנִית שְׁאִינוֹ חַיִּיב בָּהּ, אִף אִם יֵשׁ בּוֹ כַּח לְהִתְעַנּוֹת, מִסְּפִי
22 שְׁאִינוֹ יֻכַּל לְלַמּוֹד בָּהּ כְּרֹאוּי, וּנְמַצָּא מִטַּעַם בְּמִלְאֲכַת שְׁמִיָּם.
23 שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנֵה לִגְבִי הִתְעַנִּית הִרְאִינוֹת הִרְאִינוֹת שִׁמְתַּעֲנִים עַל הַגִּשְׁמִיָּם,
24 אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין מִשְׁחִשְׁבָּה בּוֹ, שְׁאֵין מִתְעַנִּים בָּהּ אֲלֹא בִּיּוֹם.
25 הִגְמָרָא דְּנָה בְּתַעֲנִית שְׁעוֹת אִם שְׁמָה תַּעֲנִית: אֲמַר רַבִּי יַעֲרִיא אֲמַר
26 רַב הוֹנָא, יָחִיד שֶׁקִּיבֵל עָלָיו תַּעֲנִית, וְאִמַּר הִרְיֵנִי יוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית
27 לְמַחֲרָ, אֲפִילוּ אֵכֵל וְשָׁתָה כָּל הַלַּיְלָה עַד עֲמוּד הַשַּׁחַר, לְמַחֲרָ הוּא
28 מִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת תַּעֲנִית – 'עֲנֵנוּ בִּיּוֹם צוּם תַּעֲנִיתֵנוּ', אוֹלָם אִם בְּלִילָה
29 שֶׁאֲחֵר הִתְעַנִּית הַמִּשְׁכִּין וְלֵן בְּתַעֲנִיתוֹ עַד הַבּוֹקֵר, לְמַחֲרָת בִּשְׁחֲרִית,
30 אִף אִם הוּא עֵדִיךְ בְּתַעֲנִיתוֹ אִינוֹ מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה שְׁל תַּעֲנִית עַל
31 תַּעֲנִית הַלַּיְלָה.
32 אֲמַר רַב יוֹסֵף, מַאי קָסְבִּר רַב הוֹנָא – מַהוּ טַעְמוֹ שֶׁהֵלֵךְ בְּתַעֲנִיתוֹ
33 אִינוֹ מְזַכֵּיר עֲנָנוּ בִּשְׁחֲרִית. הָאִם סְבִירָא לִיה אֵין מִתְעַנִּין לְשְׁעוֹת,
34 כְּלוּמַר קִבְּלַת תַּעֲנִית שְׁאִינָה לְיוֹם שְׁלָם אֲלֹא לְכַמְּהָ שְׁעוֹת אִינָה
35 קִבְּלָה, וְאִם רּוֹצֵה לְאִכּוֹל וּלְסַעוּד בְּתוֹךְ הַזֶּמֶן שֶׁקִּיבֵל הִרְשׁוֹת בִּידוֹ.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג סיון, תשי"ח

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו - בלי הוראות זמן הכתיבה - בו כותב שמקבלים אותו להמחנה גן ישראל, אבל אינו כותב על פרטים בזה.

ויהי רצון שישתדר באופן הכי טוב לעצמו ולטובת הזולת באופן שהמחנה תתאים לשמה, גן ישראל, שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל כמבואר בדא"ח הענין בזה.

במה שכותב אודות שינוי נוסח התפלה. - נכון הענין וכיון שע"פ המבואר בכ"מ, אפשר לשנות מנוסח אשכנז לספרד או מספרד לנוסח אר"י אבל לא להיפך, צריכה להיות החלטתו ברורה, שהשינוי יהי בר קיימא ומכאן ולהבא יתפלל בנוסח אר"י (שכפי המסורה דחסידיים בירר אותו רבנו הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשולחן ערוך (פוסק בנגלה דתורה) מששים נוסחאות).

בודאי יודע משלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים, ועכ"פ ישמור עליהם מכאן ולהבא.

ברכה לבשו"ט.